מורה הלכה במקום רבו (14)

בהוראתם הוראה אפילו כי לא נקטו רשות. והיינו דהיא דדן את הדין טמא את הטהור טהר את הטמא דמיירי במי שאינו מומחה ואם טעה משלם הא לא טעה מה שטמא טמא ומה שטהר טהור. ויש שהיו סוברין לומר דיורה לא משמע ליה אלא דרשא ולא הלכה למעשה ומשום דרשא בעלמא אם עשו אחרים בהוראתו ונמצא שטעה אינו חייב לשלם וע"ז שאל אי גמיר רשותא ל"ל למשקל אבל לא שאל על ידין ויתיר בכורות שהתם מורה הלכה למעשה ודייקא מהאי עובדא דמי בצעים בראיתא בגמרא בענין זה. והוא מי ביצים דרש להו וכו' ואינו נכון כלל:

ע"ב **מי קרמיון** ומי פיגה פסולין. וא"ת הא אמרינן בפרק המוכר את הספינה (דף עד ע"ב) ועל נהרות יכוננה אלו נהרות ירדן ירמוך קרמיון ופיגה והיכא אמרינן הכא דמי בצעים נינהו. וג"ל שאותו נהר יוצא לצדדין ואותן מים הוו מי בצעין לפי שאינן באים מכח הנהר כי הנהר יוצא למעמים וחזר לאיתנו ונשארים שם אותם מים ולא הולכים ולא באים: **באותה שעה** גזרו תלמיד אל יורה הלכה אא"כ נטל רשות מרבו. ויש נוסחאות שכתוב בהם אל יורה הלכה במקום רבו וע"כ האי במקום רבו לאו דוקא דודאי מדאורייתא במקום רבו אסור וכדאמרינן בסמוך תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא א"כ רחוק ממנו ג' פרסאות והא ודאי דינא דאורייתא קתני וכדמסקינן בעירובין פרק הדר (דף ס"ג) אמר רבא בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה וה"פ בפניו ממש מיתה שלא בפניו אלא שהוא תוך ג' פרסאות אסור מדאורייתא ואין חייב מיתה וזהו בתלמיד גמור אבל בתלמיד חבר בתוך ג' פרסאות מותר. ולפי זו גזרה זו שהיא מדרבנן הויא בתלמיד גמור חוץ לג' פרסאות דבתוך ג' פרסאות איכא איסורא דאורייתא. והתוספות ז"ל תופסים דרך אחרת ופירשו בפניו חייב מיתה והוא תוך ג' פרסאות שלא בפניו חוץ לג' פרסאות אסור מדא'רייתא. ולדבריהם ז"ל קשה א"כ למאי איצטריכו לגזור הכא תלמיד אל יורה אא"כ נטל רשות מרבו דהא בלא הך גזרה איכא איסו' דאורי' והוצרכו להעמיד גזרה זו בתלמיד חבר שבתוך ג' פרסאות איכא איסורא וחוץ לג' פרסאות מותר ומכח גזרה זו נאסר אפילו חוץ לג' פרסאות אא"כ נטל רשות. ומשמע להר"ר דוד ז"ל דמה שהוא אסור מן התורה אפילו בנטילת רשות אסור וקצת ראיה לזה מאי דאמרינן בגמרא לאו ר' מני דמן צור איכא הכא ותני' וכו'. ואלו היה מותר בנטילת רשות היה להם לומר שמא נטל רשות ולא היה להם לבעוט בהוראתו. ולי אינה ראיה דאיכא למימר שהם ידעו שלא נטל רשות מו' מני אבל לעולם אימא לך דבנטל מותר וטעמא דמילתא דכיון דמשום יקרא דרבי' הוא מצי מחיל דהא קי"ל רב שמחל על כבודו כבודו מחול: **גופא** אמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין וכו'. ע"כ הא דשמואל מיירי בדלא קבלוהו עלייהו דאי קבלוהו עלייהו אפילו ר' אבהו מודה דדיניהם דין וכדאוקי איהו גופי' ההיא דלקמן דדן את הדין בדקבלוהו עלייהו ור' אבהו פליג בשנים הא בשלשה מודה אע"ג דלא קבלוה אלא שכפה ודן. ומהא שמעינן מאי דכתיבנא לעיל דשלשה הדיוטות יכולין לכוף הנתבע ולדון אלא דאי אמר הנתבע לא בעינן למידן קמייכו אלא בבי דינא אחריתא שומעין לו ואי לא בעי למידן כופין אותו ומשמתינן לי' עד שיקבל דינם. ויש שפירשו דלעולם אין כח ביד שנים לכוף ואפילו אליבא דשמואל ושמואל מיירי בהתיא דתנן לקמן זבל"א חבל"א ושנים בוררין להן עוד אחד וקאמר שמואל שאם אלו השנים לא בירו להם את השלישי ודנו שדיניהם דין ור' אבהו פליג ואמר שאין דיניהם דין. והראשון עיקר:

ואם איתא ליהוי כשנים שדנו דיניהם דין. וא"ת והא שמואל לא אמר אלא שאם דנו בדיעבד שדינן דין אבל לכתחלה מודה הוא שצריך ג' וכדתנן במתניתין דיני ממונות בג' וכיון שכן מ"ה יוסיפו דיינין דלכתחילה הוא. וי"ל דס"ל למקשה דכיון דשלשה הן שנמנו לדין והאחד אומר אינו יודע הוי ליה בדיעבד שאחר שאינו יודע מה יש להם לעשות היה להם לגמור את הדין בשנים אם איתא לשמואל שדיניהם דין. ותירץ לו שאני התם דמעיקרא אדעתא דתלתא יתבי כלומר שלא היו רוצים לדון בשנים אלא בג' באו לדון כדי שלא יהא ב"ד חצוף וא"כ סוף הדין כתחלתו שאם אמר האחד אינו יודע שיוסיפו הדיינין. ומתוך השאלה והתשובה שהשיבו בגמרא

אף על פי פרק חמישי כתובות

ס:

אפילו בשעת כתיבת כתובה · קפדו עצמן *ולא נכתם בילים אחרי ולאן לך מה הלכין שלא ידע שם מקומם בתלב אלא בשעת מרעולה ומלא סה בילים נמוכות מחרי שמשיר נלאכן נהלנ כמקרת בנקיר דבילה (לף ה חסר) ולחים ומחמל שיהר לתכון בתנב מלי שנת מכיבת עבלה לחסרי בים הלל לחני כמה נמכרת בשוק מיסן נמסבת מרחוק(מ"ש מ"ש)ומרכן נהלשת נהלטת דנב לחסר עבלה סחמרת דסר לחריחת לאנ נני כסר שוף בהלב דרבנן כקלי ולחים ולא לחני דקלמר לחני בימנת בסמנת לא לחסת מלן לחמר (מלן לף קיי) בנר שוף בתלב דלחריחת ולדרבנן לחסרה סנו נעים עבלה ריל ומרת קלמר לחני מכל הסלם סנו סיסר ולרים לחר ספיר מחרן ובנילם בבלה המנרן בחוס דנבלה דבר לחסר סת לנב בנבר בתלב לא לחמרן דסר מיסר דל

[לי' סוס' מרחקן בב' חוסר חלון מ' ריש ומר ובלה ה' לחם לחם חלים]

ר"י לחסרחת · ומקלת מיכה מרחקת קרבן מעל קרנות דקר ולחלה לל יהיה לנו מסמרים מלנלת

ואמר ר"ל אחר שמעל מלנה בנרים הנאיק חם לחמו לא חם ומנה נבה לחניק לחמו לא נהנה הנמלנו לחמו לא נמלנו לחל"ב היסי מרת ר"ל לבי ריש נלחת לנלת לנגדרן בחת מחת בה ונמלנו לחמו נבה לחניק מחת מחוכר מרנלנו לחמו מחת חנמלנו ומניק מת נרק לחק: **והלכתא** מת מיסר נמלנו לחמר · רבינו שמשון חנן לחמר ונרנקה מחנת לנשם לנלת מעמכת לחנק מיקנת לנמ (לף כב) נחנרנה לדנ ספה חנום נלחת מעמכת לי' ב"ל לחמר לחמר ליעשת דסת כמ' הנלן (נמנת מבי הסם) חנוכרת חבינו ומנקת חבינו לא יפת ולא פסיק ולבי לא מנת נחלמנה לנת מנת נחנרנה ומנר דמנרנ מעמת מסם דסחם מנוכרת נמקה קיימת דנמנת דסינו מעמת דמנקה סינו מעמת חנוכרת ולחלי דהה חנרנ מנקת לא מעמת חנוכרת מיך נבנרנה כמו כחלמנה חנ"ל דהלר כי מהנהת מעמת חנפת דמנלת לא הנר בינ דמיר חנ' בנרנה ומנר דלחמה מי מכנה נחנרנה לא חנוכרת לנשה ליעשת:

הגהות מהר"ב רבינו גרשום
א) אשר"ל ולאחר כ"ב מאמן ומר לחן לא חם ת"ש מה לא חם · ר"ל לחמר ת"ל ולא חם ת"ל ר"ל ב"ל ר"ל ר"ל מלנה ב' ולא חם ר"ל ר"ל ר"ל

הדר פרק ששי עירובין

ורבי יוחנן אמר נהגו עמם כו' אליעזר בן יעקב · נמסכת מקוואות (ד' טו:) מפרש הלכה דרשון בפרקא ומתרגא בפרקא לא דרשון אבל אחרוני גמרא זולר נהגו לא עבדי לא מחזק בדיוריהון ואמרא דבבל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קיל שמואל דאמר הלכה אפילו בפרקא דרשון לה הקל הלכה כדברי המקל נמרחב מדסיק רבינא נמנו ויקל סוגיה עבי ליי חלפי כדשמואל בפרקא חסיבי ליה לחבי ורב יוסף נהא דאלבי ורבא נמי מהדר לאבי נבי שבנלא דאמר בר ריסתק לי לא מסוגיא דבוכמא פורא מדבוב מלוחא מבי אשאל ליי דאמרן ישראלים הרגלים יחידים בבבלים המקפים חמה שם לסם מחוטה נמחוטה ונלמחוטין נטוטה בנוטה מרי לטמאל בטוטה בטכת מיון לבילת ישראל אחר דאמר עליה (ו) :

מהו לאחרים נמקום רבינו · אומר בבא מפיה לפניו ומשה נעשה בן אבל אם שאלון לתלמיד הלכה מדברי מי יסל לומר כל מה שבמשנתו ובלבד שלא יורה על משנה שבא :

אפילו בשעת בטחה · מפרש בפרוון *ולא בסתם בעיים לחיי דאיתן לן בריבון סיחר דאין לך פס הלכה שלא יהא שמורות בחלב לגלה בשעתם לא הרגשלה ומצא בה בעיים נמשורות בחלב לאכלן בחלב כדתנינן בפרק הביצה (דף ה:) ואם תאמר אמלי מותר לאוכלן בחלב מים מבולת נבולה דאמרינן לפי' כמוה מחבירה בשוק כדתנן בחמס בחזות (פרק מ"ו) ומוכן בהלכות נחלות דבני לוסור נבולה דאורייתא התמרו לאכל בבשר עוף בחלב דרבנן הקלו אלא דקאמרינן לגבי בשעת בטחה בטחה לאחר מי פעם סיחר מפני מדי הוה לבילת נבולה ואמר רי לעבי קאמר לפי שהבינ שכל בטוש טרגון בו סיחר ובפרק הבילה (דף ה:) נמי בשעת דקאמרינן לגבי אל אלעזר בן יעקב בילה פס ילילחה נמרה ליה להבים דשריא נבי הא דאמר רב בילה פס לפסור ולנטוחו לגבי הא חנא הטוחם לא הרגשלה לגבי מבולת ובשעת בטחה לגבי הא בחנו אבל הא בחנו אבל הא בחנו אבל

חכם ואחד תלמיד נוקקין לחכם. תלמיד ועם הארץ נוקקין לתלמיד. שניהם חכמים, שניהם תלמידים, שניהם עמי הארץ, שאלו שניהם בשתי הלכות או בשתי שאלות, שתי תשובות, שתי מעשים. הרשות ביד התורגמן מצתה:

ט אין ישנים בבית המדרש. וכל המתנמנם בבית המדרש חכמתו נעשית קרעים קרעים, וכן אמר שלמה בחכמתו וקרעים תלביש נומה. אין אומרין לו רפואה לבד. אפילו מי שנתעטש [*ה] אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה. וקדושת בית המדרש, ואין צריך לומר שאר הדברים. וקדושה חמורה מקדושת בתי כנסיות:

המדע הלכות תלמוד תורה פ"ד ה

מצות שבגברה מה מקנה יעבור בשנת אף אם הכל מדיני שנת: על מה שאמר רבינו אז בשתי השובות כתוב בספר המדרש (שמות רבה פרשה נ"ב) הרב לא הכיר בפעלה מעוטת ואילה לי שאסר מן הספר ולשון ההלכה (שמשפטים ס"ב) אמר שולחן ואמר אומר בשאל ולשון שלא לשאל ולשון שלא ישאלו אלא שהוא להשיב במה שהם מסוקים מד מקום לשון:

ט אין ישנים בבית המדרש. נמצאה פרק מי שעיל (סנ.) שאלו את רבי אילעא במה אתרמת ישים ואמר מהדברים לא שיחת בטלה ולא שיחת מלאכה: וכל המתנמנם וכו'. מימרא דרבי זירא פרק בן סורר ומורה (לב ע"ב): אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה חמורה מקדושת בית הכנסת (וכו'). בגמרא שוף פרק אלו הנדרים (לד ע"ב) אמרו ר"ל היו יושבים בבית המדרש ישן בבית המדרש לא שיחת בטלה ולא שיחת מלאכה: וכל המתנמנם וכו'. מימרא דרבי זירא פרק בן סורר ומורה (שם): אין מסיחין וכו' אפילו מי שנתעטש וכו'. מרמת שוף פרק אלו הדברים (שם): וקדושת בית המדרש וכו'. פשוט פרק בן סורר (שם):

ט כל המתנמנם וכו'. מימרא דרבי זירא פרק בן סורר ומורה (לד ע"ב): **אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואין צריך לומר שאר הדברים וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת (וכו').** בגמרא שוף פרק אלו הנדרים (לד ע"ב) אמרו ר"ל היו יושבים בבית המדרש הבינו מור דברים ר"ש אומרים כל אחד מכבר לעצמו וביה אומרים אחד מכבר לעצמו ר"ש אומרים כל אחד מכבר לעצמו ואמרו לבוא אמר ר"ל בן לקיש מאמר מעמד ר"ל בן לקיש אמר מאמר מעמד ר"ל בן לקיש אמר מאמר מעמד ר"ל בן לקיש אמר

אביו ורבו שבויים בשבייה, פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו. ואם היה אביו חלמיד חכמים פודה את אביו תחלה. וכן אם היה אביו חכם [ג] אע"פ שאינו שקול כנגד רבו משיב אבידתו ואחר כך משיב אבידת רבו ולא מורא יתר ממורא הרב. אמרו חכמים מורא רבך כמורא שמים: לפיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנ' בהצותם עם יי'. וכל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה שנ' אשר רבו בני ישראל את יי'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על השכינה שנ' לא עלינו תלונותיכם כי על יי'. וכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה שנ' וידבר העם באלהים ובמשה: ב איזה הוא חולק על רבו, זה שקובע לו מדרש וישב וחדרש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים ואע"פ שרבו במדינה אחרת. ואסור לאדם להורות בפני רבו לעולם. וכל המורה הלכה [ג] בפני רבו חייב מיתה: ג היה ביתו ובין רבו [ד] שנים עשר מיל ושאל לו אדם דבר הלכה, [יד] מותר להשיב. ולהפריש מן האסור אפילו בפני רבו מותר להורות. כיצד. כגון שראה אדם עושה דבר האסור מפני שלא ידע באיסורו או מפני רשעו, יש לו להפרישו ולומר לו דבר זה אסור, ואפילו בפני רבו ואע"פ שלא נתן לו רבו רשות. שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב: במה דברים אמורים בדבר שנקרה נקרה. אבל לקבוע עצמו להוראה ולישב ולהורות לכל שואל, אפילו הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם, [ה] אסור לו להורות עד שימות רבו.

שנוי נוסחאות

אביו חכם אע"פ שאינו שקול כ"ה כ"ה כנגד שארי הנדפ"ר. נקבת סמ"ר ותפלר. ושמים תלמיד חכם. מי לקוח ס"ס.

מקורות וציונים

היה אביו חייב פדה וכו'. מי רבינו מפ"ש פס"ם. היה אביו חכם וכו' משיב אבידתו וכ"כ בפיהמ"ש פיק בכיסוי. ומי שיסמ"ק ר"מ ס"ר. אבל אביו נדחה אם כיה מרע מ"ם (מי' מ' מפפסה). אע"פ שאינו שקול כנגד רבו (מפמ"ש ומה"מ). ומי מ"ר ס"ר. ר"מ. אב. מי מ"ר ר' יהודה בר' יוסף מרי מפרי [מלמדי בנגן] ריפה לפני רבינו כמאיר הלי מ"ה אבל כ"ל נתפר יתום כיה מרע שקול כנגד רבו. הו סל נידפר בהלי מרע. ומל מקרי מרע. ומל מפרש. מק מפרש הפוקקים. ומ"ר ר' הרלבי"ן המגיד מר' מנחם הבאר"י מרע פל. ומ"ר ר' ר"מ מנחמ"ן מרע ומ"ר מנחמ"ן מרע ומ"ר ר"מ ר"מ ומשמשל מס ר"מ ר"מ ומלמדת נדוגות ומ"ר ר"מ ר"מ נ"מ ג. ה וכן בפמ"ג. עב' עד. ומי' בדק"פ). אמרו חכמים מורא לף לקבל לשון זה הוא מדלמ"ר"מ (מר"ר מלמ ס"מ"ר מע' מפלף מר' מכ). ולא מנה מרמ"ל רבי לשנה מ"ר"ר לשיטה מפר"ש מרמ ג ר"מ ר"מ רבי מנופה. כל החולק ומי' עד מוף מלמה. ר"מ מ"ע רמ. מ"ר"מ מס מ"ר. שני בהצותם פיטמ כ ס. שני אשר רבו מקנ ל יג. שני לא עלינו בשלה מ ב. וכל המהרהר מפר"מ מס מנמע דמרמר בפפפנכ (מי' מנ' הפפפמ). שני וידבר מקנ כמ ב. מכלמת מ' מנמ [מ"מ"ר ר"מ] אבל מי מנדבר בדמה ומי' (בן ידיד).

בס"ם. וחשיב דכשאינו רבו מרבהק בעיקן שיהיה אביו שקול ה"מ"ן [מי' בפיפמ"ק כ"מ ג.] מלקן ר"ל לקמי שקול מ' רבי קודמת (מפמ"ש, ומי' ל' מכן).

שם, ומשמע דאביו וכו'. ה"מ"ן כ' כיון דכיו (מס). שם, כדבריהם ג"ל ע"ק מי' כ"י מס"י רמב' דלה מפלה לאבן מפ"ר דיקן ל' רבינו כן לפה קודם מרבה מרע [ומה מיילי מלן] וכן מנג מר מפרמיה יפר [מכמפמ מלמן מכל מפלה] ומה מלן לאיקן.

ה"מ. אבל לקבוע עצמו לה מקומות מהו המלמדים מקנה ל' לאולמה ומחמקן מרבי מנה מרמ' דמקמ"ל דמקמ"ל מכלל מ' מנמרנ

ב. איזהו חולק על רבו

ה"ב. אבל לקבוע עצמו לה מקומות מהו המלמדים מקנה ל' לאולמה ומחמקן מרבי מנה מרמ' דמקמ"ל דמקמ"ל מכלל מ' מנמרנ

אביו ורבו שבויים כו'. [מנמאר תולק כו'. מ"מ מ"ר ומרמ' שלא ברשות רבו כו' ואע"פ מה מנוף כו' לא עד מי' [שם מלקמ' ומנמ"ר הנמ"ר (ג). אבל אם שואלים מקומות אינו מנמנ

שם, ודחוקה בדבר שיש חיר. מפר' ב

שם, שכל מנמ שאנמ ודאה מה' דמנלם מנמ. ומנ"ן (מי' מנמר לנמנ מלי מלינה מנמ ל מנמ). דנכמה מקומות מנמ מי' ומ"ר מי' ומן

ה"ג. היה כיון ומן רבו ר"מ מל יוכה מי' הם מ' ת ומנמים דנם מקומות מנמרנ מנמ ומ' מנמים מנמ"ר מ"מ מנמ"ר מנמ ר"מ מנמ"ר מנמ"ר מנמ"ר

המדע הלכות תלמוד תורה פ"ה

כפף משנה

לחם משנה

הגהות מיימוניות

מגדל עוז

הגהות הרמ"ך

הגר"א

רעק"א

מקורות וציונים

אדם עושה דבר האסור מפני פרישו ולומר לו דבר זה אסור, רבו רשות. שכל מקום שיש דברים אמורים בדבר שנקרה הוראת לכל שואל, אפילו הוא לו להורות עד שימות רבו,

אלא אם כן נטל רשות (ו) מרבו : ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות בתורה, אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להורייה ד [יא] וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה שוטה רשע וגם רוח, ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה. וכן חכם שהגיע להוריה ואינו מורה הרי זה מתע תורה ונותן מכשולות לפני העורים, ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה : אלו התלמידים הקטנים שלא הרבו תורה כראוי והם מבקשים להתגדל בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם וקופצים ויושבים בראש על דרך ולהורות בישראל, הם המרבים את המחלקות והם המחריבים את העולם והמכבים נרה של תורה והמחבלים כרם יי צבאות. ועליהם אמר שלמה בחכמתו אחוז לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמנו סמדר : ה [ז] אסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו. ולא יזכור שמו בפניו, ואפילו לקרות לאחרים ששמם כשם

ד וכל תלמיד שלא הגיע להוראה וכו' ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה וכו' וכן חכם שהגיע וכו'. פ"ק דע"ז (שם:) ת"ר כל זמן שהוא רשלי לעבוד וכו' כתיב. פשט דהיה כל הרוגיה אם עמה, ומגומים כל הרוגיה אם ועליו מורה, כלומר דהיו מלמדין ושונים עיניו (יסוד ה) ומכו קאמר המתעלמים ומסרבים מלהורות הרוגים אבל דרש: הדא דגמרת אמרין על רשלי מיגמרא ומכד כמה עד מרכנין שמן והא רבא מורי כתיב. ופרש"י ועד כמה הוי רלוי להורות, עד מ' שנין משעה, והא רבא מורי וכל ימיו לא הוי אלא מ' שנה (ר"ה יט:). הכא בתיב כשלוי בעיניו גדול ממנו. וכתב הר"ן ומשמע מינה שאין מ"ש רשלי להורות כל זמן שם בעיר גדול ממנו אם לא הגיע לארבעים שנה אבל אם אין בעיר גדול ממנו מותר בכל לאורי אע"פ שלא הגיע לארבעים ומתרמי הרמתמ"ם שכתבה לו בפ"ה מהלכות ת"ת ולא אלא כן הגיעו לארבעים ומכן שוין לם גדול ממנו וכן יש לתמוה על הר"ף שלא כתב בהלכות והא רבא מורי הכא בתיב עכ"ל. כלומר שהר"ף כתב דעד כמה עד מרכנין שמן והשמיע הא דפריך והא רבא מורי הכא בתיב. ולפיכך לא כתב לא זה ולא מזו. ועל שניהם תמה. ולישב זה יש לומר שהיעב והר"ף מפרשים דעד כמה הוא הגיע להוראה קאי, עד כמה רשלי לעבוד עצמו מלהורות. וקאמר דעד מרכנים רשלי לעבוד ומכם ומילן מיגמרא אלא אם כן נטל רשות (ו) מרבו : ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות בתורה, אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להורייה ד [יא] וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה שוטה רשע וגם רוח, ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה. וכן חכם שהגיע להוריה ואינו מורה הרי זה מתע תורה ונותן מכשולות לפני העורים, ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה : אלו התלמידים הקטנים שלא הרבו תורה כראוי והם מבקשים להתגדל בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם וקופצים ויושבים בראש על דרך ולהורות בישראל, הם המרבים את המחלקות והם המחריבים את העולם והמכבים נרה של תורה והמחבלים כרם יי צבאות. ועליהם אמר שלמה בחכמתו אחוז לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמנו סמדר : ה [ז] אסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו. ולא יזכור שמו בפניו, ואפילו לקרות לאחרים ששמם כשם

רשלי. ופריך והא רבא מורי קרוש מרבנים שנה ומם מיתה שהיה רשלי לעבוד עצמו מלהורות הוה ליה לגהוג מדה מפידות ומשון יהו מלהורות כל זמן שהוא רשלי לעבוד עצמו מלהורות. ומהרי"ף כתב עד כמה עד מרכנין שמן, לומר דאותו זמן הוא רשלי לעבוד עצמו מלהורות ולא יהיו מכלן, ולא שם לכמות הא דהא דאורי ומקימנא ליה כשרין מכוח דמגמרא מפרשות הוא דקאמר שרשלי לא להתפכר כל זמן שהוא רשלי לעבוד ומהורות אלו לא שכיח כל כך מדת מפרשות ומעטם זה לא הוצרך לגמרא שכל שאין גדול כמוה אפילו לא הגיע לארבעים שנה אבל אין לא כשרין לעבוד עצמו מלהורות. דכהורות אלו אין צרך להאיר על כך. ורביעו מפני שכתיבו רבו הקופלים להורות קודם זמן כמו שקבל עליהם מבר לא הוצרך לכתוב עד כמה רשלי לעבוד עצמו מלהורות מהגיעו להוראה דהלמי שלא יקריבו להורות קודם מגיעו להוראה כל שכן שלא יתעכבו מלהורות מחר מיגיעו. לי נמי מפוש דמגמ דומו שרבו הקופלים להורות קודם זמן מי שהגיע להוראה מיו רשלי לעבוד עצמו כלל מלהורות מן

יקריבו מי שלא הגיע להוראה :

ה ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו. פרק חלק (ק.) היכי דמי אפיקורוס אמר רב נחמן זה הקורא לרבו בשמו דתניא ר"מ יחמן מפי מה נענש נחזי מפני שקרא לרבו • ניל בשמו. וכן הוה ריש פ"י מר חנ בנפיה".

לחם משנה

אלא א"כ כו'. שם בפ"ק דמקהלדין (דף ה) בשופה שנה (נש"ל) [נאר] תלמיד שלא יהיה שלא"כ נטל רשות וכו' :

ד **ועליו נאמר כי רבים חללים וכו'.** מתוכת בפ"ק דע"ז (דף יט) וכשוטה פרק היה טמל (דף כש) (סכ). ובגמרא שמרו ומכה עד מרכנין שמן והא רבא הורה בשיון ע"כ. ומתה הר"ן ד"ל מרבינו מיר לא הגיעו כלון ולא בהלכות מקהלדין (פ"ב) וכן מהר"ף שכתב ומכה עד מרכנין שמן ולא הגיע והא רבא מורי ומו'. ומהרי"ק ז"ל (פר חנב ומכמ"מ) פירש דבריי הגמרא לפי דעתם כדומה ולגלם מדי הקושיא כפי מה שכתבה מדברי הרא"ש דומה מעמו בדברי הר"ף וכיון. ולי נראה לפרש לדעת רבינו דע"ל דעמי דגמרא עד מרכנין שמן לין הקפידה ממנו שלא מהמה, ומכו שמהנו שם הקופלים בקושה לדרך שלמוד מרכנים שנה מעמו הא דאמר רבא לא קלי מיים שדעתא דרבינו מד מרכנין שמן, וכ"ל רבינו דהיינו דוקא בזמן קדמון שלא היו לומדים שלא מפי סופרים ולא מפי ספרים ומכו שנעלמה ממה שלמד הדבר ממשה שלמד מפי הגבורה על פה אבל עתה שהתורה נכתב ומלו לומדים מפי ספרים ולפי שלא כמיון כולי אפי' לה לא שלא רבינו הדבר כבר שלא מיבוא

הגהות מיימוניות

[ו] **וכי היכי דאסור להורות בפני מבם ר"ל אסור לשבם לבמיר** שהמורה מדמה לרבים שהוא אם לאסור לו מיבר לא הבמת כלמ"ד בפ"ק דסנהדרין (ה:) כי הוה אמי רב בבבל אמר ליה ר' מיי לרבי בן אמורי יכל לבבל יבוי בטרות אל יבוי מי' עד רב בבא בטורי ומרי מוכי ולא יהיו אלא לבמיר ר' מיי לרבי בטורי מוכי ולמי לבמיר מוכ עובר. וכן בשלטי גל היד (כ:) ר' מרמת אלי קרוקת דגרשקמת ובדיק הה לייגן עלה ר' ישמעאל ר"ל יהבי בבמבה ר' מרמת הא

מגדל עוז

ב-ד. ולא כל מי שמת רבו עד כל הרוגיה. פ"ק דע"ז (מ:) ומשמה פרק הה סמל (כב.) :

הגר"א

ד"ה אמרי' ר'. ומוסי' בסנהדרין שם ד"ה כגון אלקי בל דע"ר בשיטים ודיק בהגיה ולא מדמי ר' (תוכחה אל בתלמיד אמר אמרי מוך נ"ש ארר) אבל בשיטת הרמבים בן הוא דמפרש בפרי מפני מעמו בבים הכל בשמה ר' : (לי דע"ל: ד"ה דע"ל לפי לבו מתב מסרי). בפירוכן שם (מב.) דבריה הוה יבוי בר הבמת ע"ש הוה. ולא דבריי מבר דמבדבי מרמבים שבבל (ד"ע) בר"ל ר' בבים לף בבמי מיבר ליבמ בבמ"ל אלא מ"ל ולף אריבים שם הלה לאמר לשמשה לשלי מיבמ מיבמ ומה בר ר' בבמי ר' בבמ בבמ (מר: דבר בבמ ע"ש-ס). אלא כל כ'. הבמ"ם בבמיב אלמרי (לקמן ד"ה) : (שם ע"ק מ:).

הגמ"ר (ו). אסור לחבם לבחיר בתמה ר'. ממבים בסנהדרין (ה:) ומכ"ל בשבה ר' ר' בבמ"ם בבמבים ג (ב') ומכ"ל בב מרי ר' : (שם ע"ק מ:).

ה"ד. ד"ה שוטה רשע ר'. ד"ד לשמם (מ"ר) : ועליו נאמר ר'. ע"ק

לחם משנה

מבם גדול בבר. וכבר כתב בהלכות מבהבדרין הבגלי מבהבדרין ובהכי מבי ליה. וכבין זה שמבעי בבם לבבר שבבב בבם מבם מר' שבמבן הה ליבמ מורה הלבה בפני רבו מפני שלא לחבדן מפי בפרים והבפרים הם המלמדים. זה נראה לי ליבב דעה רבינו. מ"מ נ"ש ליבב דעת הר"ף ז"ל :

ה **ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו והוא שיהיה השם שכל השומע ידע שהוא פלוני ואפילו שלא בפניו וכו'.** בהלכות ממרים רים פ"ו (ה"ג) כתב רבינו הה שם אביו או שם רבו בשם אחרים מעמה אם שמם ידאה לי שאין מוכר בכך אלא בשם שיהא אלא שאין הכל בקין בו אבל בשמות שקורין בהם אם בבם בבון אברהם יצחק ויעקב ויוסף ויהודה בהם בכל לבון ובכל זמן קורא בהם לאחרים אלא בפניו ע"כ. מבמבת מבשם דבשם שיהו אלא קורא לאחרים אלא בפניו אלא בבבר בבבר בבבר

לעולם אל יורה אדם במקום רבו אפילו היה הרב מוחל על כבודו, והוא שאמרו כאן הא דאמור רבנן אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה לאו משום דמיחזי כאפקירותא, ופירשו* בו עד שאם יחול הרב על כבודו יהא רשאי בכך, אלא משום דלא מיסתייעא מילתא, ומעתה אפילו מחל הרב על כבודו או נתן לו רשות דרך כלל להורות שלא בפניו כדרך שנראה שהרשה רב יוסף את אביי בכך שאין כאן עוד אפקירותא אין ראוי לעשות כן שהדבר קרוב לבא לידי שניאה.

ועוד ביעתא בכותחא הוא שאמרו בפסכת יום טוב[ב] שביצים גמורות הנמצאות במעי חרנגולת מותר לאכלן בחלב והכותח יש בו חלב.

כל אשה שנתאלמנה או נתגרשה אסורה לינשא או אף ליארס עד שיעברו שלשה חדשים, ר"ל תשעים יום, חוץ מיום האלמנות או הגירושין וחוץ מן האירוסין, שמא תתעבר מזה ואין בחינה אם מראשון אם משני, וגזרו בדבר זה אף בנשים שאינן ראויות לילד או שהדבר מוכיח הרבה שאינה מעברת כגון שהיתה רדופה לילך לבית אביה חכף שנכנסה לחפה ולא שמש בעלת עמה[ג] או שהיה בעלה חבוש בבית הייסורין או שהלך למדינת הים או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא עקרה וזקנה אילונית וקטנה או שהפילה לאחר מיתת בעלה או שאינה ראויה לילד מצד אי זה סם כלן צריכות לחסתין שלשה חדשים אף לאירוסין וכן הדין אף בנתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין.

מי שנתנו לה בן להניק בשכר הרי זו לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה, ואם פסקה לה אמו של ולד קימעא בכדי שאין בו מזון לספוק הנקה הייבת היא לאכל הרבה בכל ספוק הנקה ופורעתו משכרה, שמתוך ששכרה יפה לה[ד] היא מחלה במיעוט המזונות ומסתמא מקבלת עליה לאכל בכדי ספוק, ותזהר שלא תאכל דברים הרעים לחלב הן מן הדברים שעוכרין את החלב הן מן הדברים שמפסיקין אותו, גדולי המחברים[ה] נראה שפירשו בפסקה קימעא שהיא חוזרת לדין מניקה את בנה, ופירוש קימעא בראוי לה בצמצום, ומכאן כתבו שאם פסקו לה מזונות הראויים לה והיא מתאוה לאכול יותר מצד חולי התאוה אוכלת משלה כל מה שתרצה ואין הבעל מעכב לומר שאם תאכל יותר מדאי או מאכל רע ימות הולד שצער גופה קודם, ואין הדברים נראין, שכל שפסקו לה כראוי אין זה לשון קימעא,[ו] ועוד היאך לא יעכבנה במאכלים הרעים.

[דף ס"א א'] **אשה** שנחלקה עם בעלה בהנקת בנה[ז] והיא אומרת שהיא רוצה להניקו מצד צער החלב או לתנאת הולד והוא אומר שלא להניק ספני שחושש לניוולה ורוצה לשכור לה מיניקת לה שומעין צערא דידה הוא אם צער החלב אם צער לפרוש מבנה,[ז] הוא אומר שתניק והיא אומרת שלא להניק כל שיש ספק לעשות שומעין לה, ולא סוף דבר בשראוי לה כן מצד עצמה או מצד נדוניא שהביאה כגון שהביאה

א) כ"פ תוס' ד"ה כי. ב) ביצה ו' ב'. ג) בגמ' שלנו נוסף: "או שהיה לה כעס בכית בעלה". ד) ר"ל שהסכימה לשכר הקצוב לה, ורבינו תנא דמסייע להבית שמואל אהע"ז פ' סקי"ד. ה) הרמב"ם הל' אישות פכ"א הי"א ועיי"ש בה"ה וכ"פ. ו) למדתי מדברי רבינו שגם המור אהע"ז פ' הקשה כ' קו' אלו על הרמב"ם ולכן העתיק כל הברייתא פסקה וכו', אבל הכ"י ז"ל הכין שכוונת המור להקשות מסיפא דברייתא ולכן כ' שהמור הקשה קו' הי"ה והר"ן, וחיא קו' שנייה של רבינו (הר"ן והמור היו אחרי רבינו). ז) כ"כ גם הרמב"ם הל' אישות פכ"א הי"ג, ומשמע שאם אין לה בן הבעל יכול לעכב וכן דייק הכי"ש אהע"ז פ"ב סק"כ, וזה מותר למ"ש הבי"ש שם פ' סקי"ז ואכמ"ל.

אסור ללוש במי שלוק של ביצים מעופות טמאים
ולין צ"ח דמיא דביצי בעלמא ניתו, אבל באמרם מי
ביצים בעצמם, הויינו ביצת תרנגולת וארוז טהורים

אינהו סבור מי ביצים, ע' תפא"י ריש מס' ביצה שלקן
ביצים שלא לסעות בבצעים. וע' מג"א או"ח סי' קנ"ז
נפש חיה שם אות טו.

עוד"ה ואינהו סבור כו' ואורי"ת דאינהו סבור דמי
מר הייני כלה"כ (איוב ח) הינאה גמא בלי בצה,
יצים לבצעים, בה"ש הביא כעין זה מירושלמי ע"ז
ותחה לבצה ע"ש הפלוגתא צי הבונה לביצת תרנגולת
זלוקי הנחל עפ"ם שם. וע' פסחים מ"ב א במים שלנו,
סע"ב בהומץ ביהכ"ם לשנה נפקו כ"ע כו'. וע' שבת
קוב אדם שפופרת של ביצה וחמלאנה שמן, ובויקרא רבה
ה מביא שפופרת של ביצה והיתה ממלאה אותה אפרסמון
תחת עקיבה במעלית וכשהיה רואה כת של בורים
ו עליה וכו' ובחדושי הרש"ש אות ג ובהגהותי שם.

נהום בריה דר' אמי איקלע לחתר כו' לא ר' מנא
יבא הכא בו'. תנחום בריה דר"א ור' מנא דמן צדר
נים מוזכרים עוד בשום מקום בתחל"ל, וכמו כן שם המקום
מוזכר יותר [ואולי זהו מקובר מן איקלע לחד"אתר],
לות הל' פסח ובמהרי"ק שורש קס"ז מובא "איקלע
ג (ברלין) ע' קל"ט מובא תנחום בריה דר' אמי איקלע
רש להתן כו'. וע' ירושלמי גטין פ"א ה"ב ובויק"ר פ"כ ז
בר ירמיה הוה בחתר ור' מנא רבן יתיב
מן ההיא שעתא לא אורי. וע' פסיקתא דר"כ פס' אחרי
א) הע' צ"ה.

ותניא תלמיד אל יורה במקום רבו כו'. ע' רמב"ן
א כ"ה אדוני משה כלאם גו' מדברי רבותינו נראה כי
בישראל שלא יתנבא אדם בעתידות במקום נביא גדול
ולכתם אחרון כתלמידיו הם בני הנביאים כו' וכך הזכירו
(דבורה) [חולדה] בפס' מגילה [י"ד ב במקום דקאי
איתנבי איהי]. ומשה אמר כי הוא הרב שמחל על כבודו
זה בכך [וכדמשני במגילה שם חולדה קרובת ירמי'
ה מקפיד עליה] — אמנם נראה שאין לדמות תלמידים
ם שאלו התלמיד ביחו מה שקיבל מרבו ומפנו למד
ולכן במקום הרב יבקשו תורה מפי הרב כאמרם הלך
ה. אבל נבואה הרי היא השראה מיוחדת לאותו נביא
זקיר פרסום נבואה זו ואם כי מגלים גם לחברין הנביאים
חד מהם נמסר התפקיד ואסור לו לכבוש נבואתו, ומה
יחה בבני נביא דקפיש פניה היא רק ענין של כיבוד
הנביא לחתר. אבל בהוראה הרי אמרו בעירובין ס"ג א
ואביהיא של שהורו בפני משה דודם ולא יתר להם
המנבאים בפחנה להם מחל על כבודו.

גא"ב רחוק ממנו שלש פרסאות. ע' זהר שמות ה' ע"א
ידעין כו' הוו מלהני עפרא תלתי פרסי קרב לקבריה.
ב רבו מיבהק ג' פרסאות ומעש"כ לק' כ"ג א אות יג.

ודר"ה אא"כ רחוק ממנו כו' והא דאמר בפ' הדר כו'.
ה היכי מיתי ראיה מדאורי ר"ת בכפרי ניפא דחוק לג'
ר וכו'. וכ' דדעת התוס' דכי אמרו שתלמיד אל יורה
' פרסאות היינו מילתא דתליא בסברא דתליא בשיקול
לתא דשמיעא אינו נכנס בכלל הוראה (ע' חולין ז"ד ב
תליא בסברא כו') ואפי' תוך ג' פרסאות מותר. והוקשה
כי אמרו דאפי' ביעתא בכותא כו' והא זה דבר פשוט
אפי' בתוך ג' פרסאות, ומתרצו דהתם בפניו ממש ולאו
לאיי בפני רבו, תדע דהא ר"ת אורי בכפרא בשני

ר"ה ואם מילתא דשמיעא בתוך ג' פרסאות אסור אפ' מילתא
דליא בסברא אפי' חוץ לג' פרסאות אסור, אלא דאי דמילתא
דשמיעא תוך ג' מותר ומילתא דלא שמיעא רק חוץ לג' פרסאות.
ותוץ לק' כ"ג א כגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא וכו', [הוראת
ב דרק איסור והיתר אסור להוראת לפני רבו דמיתזי כאפקרותא אבל
לתן דיני ממונות שפיר דמי דאפי' לפני מרע"ה היו דיני ממונות
מאשכתן שמיעה על ישראל שרי אלפים ושרי מאות ועמש"כ לק'
ל"ג א. וראה בתוכות ד' ע"א מי איכא הוראה לאיסורא כו' מכה
קנ' מה דתתירא נקרא הוראה ולכן לאפרושי מאיסורא מותר דחרי
ל לחומרא ואינו בכלל מורה לפני רבו. וע' שרת הרשב"א ח"א סי'
ל"א וראה בפר' ר"ג מאוה"ג לבכורות ל"ו א ד"ה א"ל ר' יהושע
ו שכ' דלא רצה להורות הלכה לפני רב במליאל. והיינו להורות שלא
מדברי רבו ועמש"כ בס' יסוד המשנה ובריכתה בירדרים ח.

יח) שם בתוס' דאמרי ביקיותא בכותחא כו'. עמש"כ הגר"ז
בטשבץ בס' שושן עדות לצדיות בפ"ה מ"א (בדה"ס קכ"ז ב"ד)
ובקתמרס אתרא דרב שבשרת מצמה ארית תגינא באוריסת. וע'
מהם מפנה לרסבים הל' ת"ת אות ד שכ' שמצתי מחכם אחד שבזמן
מה ליסא מורה הלכה בפני רבו מפני שאנן לומדין ספי ספרים
מה הלמדים וראה שרת מהרשדים תרמ"ם סי' א שהביא כתב
באחות חיים הל' ת"ת סי' כ"ד הרמ"ם רבו של רבינו יונה ואחיו מר
שמואל מאיורה כתבו באגרותיהם מימים שגלינו מארצנו וחרב בית
מקדשנו ונשתבשו הארצות ונתמעטו הלבבות אין לומר דין מורא
דבר בורא שמים וכל הדינין שחייב החלמיד לרבו נתבטלו כי
הספרים והחבורים והפירושים הם המורים לנו וחכל כפי פקחות
הכל הסברא כו'. וראה שרת הרמ"א ס"ס כ"ד שהחמיר שלא
לקרוא מורינו אלא כשראוי לכל, ואחרי שנדפס הש"ע ופרס עליו
הסמה הקיל לתת מורינו למקצת הלכותי אחד ע' יו"ד סי' רמ"ב
סד' ריד.

מו. כנגד מחנה ישראל, בס' זרע ברוך (ונזבק) כ' דושה"כ
ושאדו שני אנשים במחנה ויתנבאו במחנה דלאורה הכפלת מלת
במחנה מיותרת, אלא שהדגיש הכתוב דקפידת הנשיא היה על
שהתנבא בתוך המחנה. ובערל"ג כ' אע"ג דהסחנה ג' פרסאות הרי
משה הנה במחנה לוה שהיה באמצע מחנה ישראל וא"כ מכל צד לא
היה רק פרסה חוצי אל משה, וא"כ מה צ"ל רבותא דמשה שאני,
ול דפס' היה כל מבקש ה' כתוב כשנגה משה אהלו הרחק מן
המחנה. אבל אכתי צ"ע שהרי הרחק מן המחנה לא היה רק אלפים
אמה שהיא שיעור מיל וא"כ כל מחנה ישראל היה בתוך הג' פרסאות
מלבד מאשר חנו במיל האחרון, ואולי מדכתיב והיה כל מבקש ה',
כל דייקא משמע מכל ישראל סלם גם הדרים בשמה המיל האחרון
בכלל.

מז. תד"ה רבי הזייה גרסינן ולא ר"ה כו'. כ"ה בהלכות
גדולות הל' מומאה (פ"ה א) רבי חזייה כו'. וע' בפנת פענח לרסבים
הל' איסורי ביאה פ"ים הי' ולפלא על הבעדני ירים לרא"ש הלכות
קטנות ה' מומאה סי' א אות כ' עיין שם.

יז. א"ל לא בן איש שלוני כהן אתה כו'. ע' מאירי (ע' יג)
ולאפוקי מאיסורא בריך לגלות דעתו מהרה כדי שיפרוש הזה
מאיסור אלא שכ"מ ראוי לו כלא לומר כן במחלם אלא דרך סאבה
הוריך אתה עושה דבר זה הלוא דבר זה יש בו איסור במשנה דר"ח
שאל ולא בן איש פלוני כהן אתה כו' ועמש"כ לק' פ"א רע"א.

יח. אבריי דהחוא נבריא נבה עינים הוה נתן עיניו
בריטה כו'. סלה"כ בראשית לים ז ותשא אשת אדוניו את עיניה
אל יוסף וגו'. ובבר' פע"ח ל' ויאשא עיניו כו' אמר יוסף הרשע הזה
עינו רמה שלא יתלה עיניו דבים את אמא כו'.

יט. דא"ל ר' יוחנן לרב שבן, בדק"ם אית ר' בביא לרב
שבן בר אבא וע' לק' ריד א דר"י הוה מצטער עליה דרב שבן בר
אבא ולא הוי גביה דליסמכיה כו'. וע' במאירי שכ' יש רשות לראש

הגולה או לנשיא להרשות כו' אחד מן החכמים אף להרשות אחרים
מעצמן. והוא שאמר ר' יוחנן לרב שבן הרי את ברשותנו כו' והרי
ר' יוחנן לא נשיא היה אלא שנתנו לו רשות להרשות מי שירצה.
ויש מי שכתב שראש הישיבה דינו כנשיא לענין זה וכו', ועמש"כ
לע' ה' ע"א אות כא דכשהם ג' סמוכין יכולים לסמוך את מי שראוי
להוראה ולא היו צריכין לרשות הנשיא.

כ. רש"י ד"ה לרב שבן כשהיה פורש ממנו ויורד לבבל,
ע' ירושלמי מע"ק רש"ג ובסורים פ"ג סה"ג ובהגהותי שם ועמש"כ
לק' ריד א אות יא.

כא. הרי את ברשותנו עד שתבא אצלנו, בגמוקי יוסף
שעל הר"ח מביא הגירסא הרי אתה ברשותך כו', רבינו חננאל פי'
הרי אתה ברשותינו להורות ולדון על תנאי שתבוא אצלנו,
וע' ירושלמי תענית ע"ד ה"ב רבי חנה ממני תרין מינדיין אי הון
כדאי היו מתקייסין ואין לא הון מסתלקין כו', וראה בצפנת פענח
לרסב"ם הל' תפלה פ"ח הי"ב.

כב. אלא שנקרא ב"ד חצוף, בחדר"ן כ' יש שפי' ב"ד
חצוף פגולה (בהע' למאירי ע' י"ג חצוף מלשון מחשוף הלבן (בראשית
ל' לז) ושי"ן (צדי"ק מחחלפים) שמביתים בהו מי המוכים ומי
המחייבין כששניהם מסכימים בחיוב או בפטור משא"כ בשלשה שכל
אחד יכול לומר לא אני המחייב או המזכה, ואם כפי' הזה לא היתה
הקושיא כלום מאחד אומר אינו יודע דה"ג הריל ב"ד חצוף (ואפשר
שלא יגלו מי אמר אינו יודע) וע' שט"מ כתובות כ"ב ובס' קדושת
יו"ם מהגרי"ם אלגזי סי' יח ועמש"כ לעיל ג ע"א אות יח.

כג. דשב"ג אומר הדין בשלשה ושערה בשנים, לק' ר'
רע"א דפליגי רבנן עליה דרשב"ג וע' כ"מ הל' סנהדרין פכ"ב הי"ו
למה פסק הרמב"ם כרשב"ג ולא כרבנן וע' בתשובה מאהבה ח"א
סי' ב שהנו משום שהלכה כרשב"ג בב"מ אפי' בברייתא ועמש"כ
בס' נפש חיה סי' ע' סע' ג.

כד. תד"ה יפה כח פשרה כו', תימא בפאי יפה כו',
ע' ב"י לטור חו"מ סי' י"ג, בס"ס חדושי הרי"מ לחו"מ (ק"א ד —
ק"ב ב), ובס' דברי משפט לחו"מ סי' י"ג סע' ב. וע' שרת אבני נזר
חו"מ סי' א באריכות.

ו' ע"א

א. נברא אנברא קא רמית, וסברת המ"ד דמקשה היא
לאשר מנברא רבא רמינן ע' רש"י ותוס' ביצה ס' ע"א ד"ה והאר"י
אמר רב אע"ג דרב היה אמורא מ"מ פרק שפיר כיון דרב גדול
היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא דרב הנן
מליג עליה. הר"ג ניסא גבי שמואל חבירו של רב ע' וחדשי הרשב"ן
והרשב"א פ"ק דב"ב ושס"ם כתובות ב ד"ה ותנשא.

ב. רש"י ד"ה משלם מפיתי כפ' דלק' מיקי לה בנו"ג
ביד כו'. ע' סה"מ ש"ר ומעש"כ בס' דברי חיים (אורבך) חו"מ סי' ח.

ג. הב"ע דקבלוה עליהו, בס' האגודה (מ"ח א) כ' בסתר
החכמה פסק דיכול האדם לערער על הדיינים להזמינם לדין כדמשמע
הכא כו' ומיהו יש מחלקים דדוקא ביניהם שהיו דנים את האדם
בעל כרחו אבל בזה"ז שמכריחים הדיינים לישב לא ישלמו. והני
מילי כשהדיינים רוצים לחזור אבל אם אינם רוצים לחזור כשמעו
ישלמו.

ד. והאמר רב ששת כו'. עכש"כ המהר"מ שיק בסמרו
לתרי"ג מצות מלית ר"ל.

ה. כיציץ בשלשה. ביד רמה כ' ביצוע הוא פשרה ואמאי
קרי לה ביצוע לפי שנוטל ממון מזה ונותן לזה שלא כדין ודמי לגזל
ואמטיל להכי קרי לה ביצוע לשון בן אחוות כל בוצע בצע כו'. איכא
דאמרי דה"מ [ר"ל שלבן נקרא בשני שמות פשרה וביצוע] דמאן
דמחכיר עליה קרי לה ביצוע, ומאן דמקיל עליה קרי לה פשרה [ר"ל
שלפעמים אחד מרוצה מהפסק והשני אינו מרוצה, זה שחושב שהחמירו

9

דבריהם או שביארנום. ונמצאת למד שר׳ טרפון שהאכיל פרה לכלבים פירשו או שנעשה על פיו או שהאכילה הוא בעצמו אלא שלא עשה כן על כרחו של בעל דבר.

שבעה משקין מכשירין את האוכלין לקבל טומאה והם. המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש. אבל מי פירות ומי בצים וכיוצא באלו אין מכשירין כלל הא כל מים שבעולם אפילו עכורים הרבה כמי האנמים הסרוחים מכשירין. ולענין מי חטאת פסולין אפילו לא נסרחו הואיל ואינן מים חיים. וקרמיון ופינה והם שמות שני נהרות יש בהם לשונות יוצאין מהם ונקוים באנמים והם פסולים למי חטאת אבל הם עצמן מים חיים הם וכשרים[א] וכמו שבארנו בבבא בתרא פרק הספינה.[ב]

לתיתת החטים בפסח והוא שרייתן במים וכתישתם במכתשת להסיר סובין ולטחנן מוחר ומכל מקום אין אנו בקיאין בענינים אלו ומתוך כך הסכימו הגאונים[ג] לאסרה בזמן הזה ופורץ גדר ישכנו נחש.

אף על פי שבארנו שהתלמיד אפילו הורשה אין לו להורות במקום רבו. לענין הפרשת איסור מיהא צריך לגלות דעתו מהרה כדי שיפרוש הלה מאיסורו שכל שיש שם חלול השם אין חולקין כבוד לרב. אלא שמכל מקום ראוי לו שלא לומר כן במוחלט אלא דרך שאלה כלומר האיך אתה עושה דבר זה והלא דבר זה יש בו איסור וכיוצא בזה. מעשה בר׳ חייא שראה כהן בבית הקברות ואמר לו ולאו איש בן פלוני כהן אתה כלומר שהיה רוצה להפרישו אעפ״י שהיה במקומו של רבינו הקדוש. עד שהודיעו שבן גרושה היה. ולא סוף דבר באיסור תורה אלא אף באיסור חכמים. שהרי בתלמוד המערב[ד] ספרו במעשה זה שלא בבית הקברות היה אלא שראהו עומד בעבו בחציה שהוא חוצה לארץ והרי ארץ העמים אין טומאתה אלא מדברי סופרים.[ה]

יש רשות לראש גולה או לנשיא להרשות אחד מן החכמים אף להרשות אחרים מעצמן והוא שאמרו אמר ליה ר׳ יוחנן לרב שמן הרי אתה ברשותינו וכו׳ והרי ר׳ יוחנן לא נשיא היה אלא שנתנו לו רשות להרשות מי שירצה במקומם וכן כל כיוצא בזה. ויש מי שכתב שראש הישיבה דינו כנשיא לענין זה.

כבר בארנו ששנים שדנו אין דיניהם דין. וכן בארנו שיש מן הפוסקים[ז] חולקין בה לומר שדיניהם דין אלא שנקראין בית דין חצוף ר״ל עזי פנים מלשון חוצפא יסני. ויש מפרשים[ח] לשון גלוי[ט] כלומר שאם חולקין צריך להוסיף עוד אחד מן השוק. מכל מקום אף לדעת זה דווקא שישבו מתחלה על דעת שנים אבל אם ישבו על דעת שלשה ונסתלק האחד ונמרוהו השנים אינו

א׳ ובזה מיישב רבינו קושית תוס׳ ד״ה פסולין ולענ״ד רש״י שב׳ קרמיון ופינה ״נהרות של אנמים״ נתבוין ליישב קו׳ תוס׳. ב׳ ע״ד ב׳. ג׳ ריף פסחים מ׳ א׳. ד׳ שביעית פ״ו ה״א. ה׳ שבת ס״ו א׳. ו׳ לעיל ג׳ א׳. ז׳ בה״ג עיין לעיל שם. ח׳ בחי׳ הר״ן מביא מי׳ חצוף מגולה אבל לא כמו שפי׳ רבינו רק מגולה״ כי בשנים יבינו מי המחייבין וכו׳ חור״ן דחזה מירושם שם. ט׳ חצוף ממחשף הלבן ושין הצדיק מתחלפים.

דף ה:

ות באיסור והיתר
זו רבו הראוי לכך
ואף בזו לא יורה
אלא אם כן הרשהו
לא לכולם לפי מה
באיסור והיתר אם
בשאר איסורין ולא
כיוצא בזה ואפילו
שנמנע לכבוד חכם
רם צריכין מומחה
טה שמרשין אותו
וכמו שאמר אחד
ם רשות של הוראה
פרוץ גדר בהוראה
סור והיתר מומחה
בר׳ טרפון שהאכיל
.ב וכן הדין נותן
שלם טעותו ושמא
לשמואל שארי זילו
א לא נאמרה אלא
רשים אומרים אף
נפ״י שבדינין פטור.
לשאת ולתת ביד
ם עצמו בכך אבל
ל בעל דבר ופטור.
ל בעל דבר אלא
יארו. ואם כן יש
סור. ואפילו נשא
וא אם היו הבעלים
ורשה שאין הרשות
ו מתחומו אבל כל
ל פיו. והוא שאמר
שהרי אינו צרי
אלא שהוספנו

׳. ד׳. בגמ׳ שם רב יוסף בבירסת רש״י. ה׳. וצ״ל

10

הא חכים טובא ור' נחל יצחק מהגיר יצחק אלחנן סי' ג' סע' ב, וראה בקצוה"ח סי' ד' סוף סק"ב שכ' דמה שאמרו שצריך להיות ראוי לכל הדברים היינו בפסולי הגוף כמו סומא שפסול לדיין פסול גם לדי"מ אבל מי שאינו בקי באחד ממקצועות התורה שפיר יכול להיסמך לשאר המקצועות כיון שיכול להתחכם גם באותו מקצוע כשיתבונן הוי ראוי לכל הדברים [וצ"ע מדברי הרמב"ם שציינתי], ויעיין ביו"ד סי' א סע' ב דכל שאסור על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ביה שפיר יודע, וכמ"ש האידנא שמצויים ספרים נדפסים בכל מקצועות התורה ועמש"כ לקמן אות יז.

ב. והאמר רב י"ח חדשים גדלתי אצל רועה בהמה כו', בערל"ג כ' אין לומר שזה היה אחרי כן כשלא רצה רבי ליתן לו רשות להתיר בכורות לפי שלא היה בקי ואז הלך אצל הרועה. דהלשון גדלתי אצל הרועה" ולא נקט ישבתי או שהיתי אצל רועה משמע שהיה אז בימי ילדותו ימי גדולו, ויעוין ביבמות ט"ו א בימי ר' דוסא בן הרכינס נבנסה שפחתו אמרה לו חכמי ישראל באין אצלך מר אמר להם אם קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות כו' פגע בו בר' עקיבא אקשי ליה האוקמיה, א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשרייך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר, אמר לו ר"ע ואפילו לרועי צאן. שנראה כי בהיות יונתן אחיו הקטן בכור לאם דקרו ליה בוכרא שמיה (ב"ב קכ"ו ב) כינה אותו בכור שסך כמדתו והרגלו לקפח את החכמים בהלכות בכור, שלא מיר רגילים בהלכות אלו כיון שהיו צריכים להתפנות ולהיות איזה זמן בשכונת הרועים ללמוד ולהכיר איזה מום קבוע ואיזה מום עובר. וגם כאשר פגע בר"ע אמר לו אם כי שסך הולך מסוף העולם ועד סופו בכל הלכות התורה אעפ"כ עדיין לא הגעת לרועי בקר לידע איזה מום קבוע ואיזה עובר, ומה גם לרועי צאן שנדירים יותר בא"י לאשר אין מגדלים בהמה דקה בא"י רק בתנאים מסוימים, על זה ענה ר' עקיבא שהגיע אפילו לרועי צאן ולמד מהם מומחיות בבקור מומי בהמות וידע להתיר בכורות.

ד. ואב"א משום הא גופיה דרב בקי במומי מפי ושרי כו', ע' עירובין י"ג ב מפני מה לא קבעו הלכה כר"מ מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו כו' ובהגהותי שם.

ה. אי נמיר רשותא ל-ל למשקל, בתוס' הא דלא משני ליפטר כו', ובחידו"ן כ' בשם הרמב"ן שקודם ששאלו לרבי על ההוראה כבר אמר ידון ידון ויש במשמע כל הדינין אפי' דיני קנסות וזו היא עיקר הסמיכה ומאחר שהיה סמוך לא היה צריך ליטול רשות על פטור תשלומין לא לענין הוראה ולא לשום דבר אחר, ויש לדקדק קצת לפום גמ' משמע שקודם לכן שאלו על ההוראה ואח"כ על הדין, ועוד שאם עיקר השאלה היתה לפי שכבר נטל רשות מה התשובה משום מעשה שהיה שאמרו תלמיד אל יורה א"כ נטל רשות הרי נטל רשות כשסמך שאמר ידון. וי"ל דאע"ג דמדינא כי יהיה ליה רשותא למידן קנסות לא צריך רשות לפטור מתשלומין משום מעשה ההתלמיד גורר שיטול רשות הוראה בפירוש אע"כ שנטל רשות לדון דיני קנסות כו', ויעוין שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שע"ו ושו"ת הריב"ש סי' ס"א.

ו. דתניא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה כנ"א שמנדלין עיסותיהן בטומאה א"ל מפני מה כו', לכאורה מה זו שאלה אפי' כולי עלמא אוכלי חולין בטהרה הם, אמנם בירושלמי שביעית פ"ו ה"א מבואר עבו יש בה ארץ ישראל כו' רבי הוה בעכו חמתין אוכלין פיתא נקיי, אמר לון מא אתון לתין, אמרו ליה תלמיד אחד בא לכאן חזורה לגו על מי ביצים שאין מכשירין כו', הרי דמשום שאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י אתי ע' עבודה זרה נ"ו א.

ז. רש"י ד"ה מי ביצים, הלש עיסה בביצים של תרנגולת ואוז, בס' סל תחה העיר שרש"י הביא שלא נפרש מי שלק ביצים כדהביאו בתוס' סד"ה רבי. דאם הכוונה הבא מי שלק ביצים היה אמשר ללוש במי שלוק של ביצים מעופות טמאים כדאיתא בחולין צ"ח דמיא דביתי בצלמא נינהו, אבל באמרם מי ביצים היינו ביצים בעצמם. והיינו ביצת תרנגולת ואוז מהורים ולא טמאים.

ח. ואינהו מכיר מי בצעים, ע' תפא"י ריש מס' ביצה שלכן הנהיגו לוקר בעים שלא לטעות בבצעים, וע' מג"א א"ח סי' קנ"ו ומש"כ בס' נפש חיה שם אות מז.

ט. תוד"ה ואינהו מכור כו' ואו"ת דאינהו מכור דמי ביצים דקאמר היינו כלה"כ (איוב ה) היגאה גמא בלי בצה, ומעי בין ביצים לבצעים, בנה"ש הביא כעין זה מירושלמי ע"ז פ"ג ה"ה השתתה לבצה ע"ש הפלוגתא אי הכזונה לביצה תרנגולת או הכזונה חלוקי הנחל עפ"מ שם, וע' פסחים כ"ב א במים שלנו, וביומא פ"א סע"ב בחומץ ביהכ"ם לשנה נפקו כ"ש כו', וע' שבת כ"ט ב לא יקוב אדם שפופרת של ביצה ויטלאנה שמן, ובויקרא רבה ר"פ כ"ו היצה מביא שפופרת של ביצה היתה מסלאה אותה אפרסמון ונותנת אות תחת עקיבה במנעלה ובשהיה רואה כת של בחורים היתה רופסת עליה וכו' ובחידושי הרש"ש אות ג ובהגהותי שם.

י. תנחום בריה דר' אמי איקלע לחתר כו' לא ר' מנא דמן צור איכא הכא כו', תנחום בריה דר"א ור' מנא דמן צור גם שניהם אינם מוכרים עוד בשום מקום בתלמ"ל, וכמו כן שם המקום חתר' אינו מוזכר יותר [ואולי הוא מקוצר מן איקלע לחתר-אתר], בהלכות גדולות הל' פסח ובמהרי"ק שורש קס"ז מובא איקלע להתם, בה"ג (ברלין) ע' קל"ס מובא תנחום בריה דר' אמי איקלע לחוורן ודרש להון כו', וע' ירושלמי גטין פ"א ה"ב ובויק"ר פ"כ ז ר' תנחום בר ירמיה הוה בחסר ור' מנא רבך יתיב בצפורין כו' מן דהיא שעתא לא אורי, וע' פסיקתא דר"כ פס' אחרי ליק קע"ב א) הע' צ"ה.

יא. ותניא תלמיד אל יורה במקום רבו כו', ע' רמב"ן בהעלותך י"א כ"ח אדוני משה כלאם גו' מדברי רבותינו נראה כי היה המנהג בישראל שלא יתנבא אדם בעתידות במקום נביא גדול ממנו אבל הולכים אחריו כתלמידיו הם בני הנביאים כו' וכך הזכירו עוד בענין (דבורה) [חולדה] במס' מגילה [י"ד ב במקום דקאי ירמי' היכי מיתבני איהי], ומשה אמר כי הוא הרב שמחל על כבודו ומתאוה ושמח בכך (וכדמשני במגילה שם חולדה קרובת ירמי' היתה ולא היה מקפיד עליה) — אמנם נראה שאין לדמות תלמידים לבני הנביאים שאלו התלמיד בידו מה שקיבל מרבו ומכנו למד דרכי הוראה ולכן במקום הרב יבקשו תורה מפי הרב כאמרם הלך אחר ב"ד יפה, אבל נבואה הרי היא השראה מיוחדת לאותו נביא שנמסר לו הפקיד פרסום נבואה זו ואם כי מגלים גם לחבריו הנביאים, עכ"ז רק לאחד מהם נמסר התפקיד ואסור לו לכבוש נבואתו, ומה שאין לו להגידה בפני נביא דקשיש מניה היא רק ענין של כיבוד ועל זה יוכל הנביא לוותר, אבל בהוראה הרי אמרו בעירובין ס"ג א ושנענשו נדב ואביהוא על שהורו בפני משה דדם ולא יותר להם משא"כ לאלו המתנבאים במתנה להם מחל על כבודו.

יב. אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות, ע' זהר שמות ה' ע"א אי בני עלמא ידעין כו' הוו מלחבי עפרא תלתי פרסי קריב לקבריה, וע' סוטה מ"ו ב רבו מוכהק ג' פרסאות ועמש"כ לק' כ"ג א אות יג.

יג. תוד"ה אא"כ רחוק ממנו כו' והא דאמר בס' הדר כו', בתמרי"ח הקשה היכי מייתי ראיה מדאורי ר"ח בכפרי נימא דחוק לג' פרסאות מיירי וכו', וכ' דדעת התוס' דכי אמרו שתלמיד אל יורה אא"כ רחוק ג' פרסאות היינו מילתא דתליא בסברא דחליא בשיקול הדעת אבל מילתא דפשיטא אינו נכנס בכלל הוראה (עי' חולין מ"ד ב ה"מ מילתא דתליא בסברא כו') ואפי' תוך ג' פרסאות מותר. הנוקשה להם דא"כ היכי אמרו דאפי'. ביעותא בכותא כו' והא זה דבר פשוט ויכול להורות אפי' בתוך ג' פרסאות, ומתרצו דהתם בפניו ממש ולאו אורח ארעא לאוריי בפני רבו. תדע דהא ר"ח אורי בכפרא בשני דר"ח ואם מילתא דפשיטא בתוך ג' פרסאות אסור א' דתליא בסברא אפי' חוץ לג' פרסאות אסור. אלא דהא דפשיטא תוך ג' מותר ומילתא דלא פשיטא רק חוץ לג' ויעוין לק' כ"ג א כגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא וכ' דרק איסור היתר אסור להורות לפני רבו דמיחזי כאסק לדון דיני ממונות שפיר דמי דאפי' לפני מר"ה הוי דיי כדאשכחן שמינה על ישראל שרי אלפים ושרי מאות וע' כ"ג א, וראה בכתובות ז' ע"א מי איכא הוראה לאיסורא שאין כונה דהתירא נקרא הוראה ולכן לאפרושי מאיסורא נ לו לחומרא ואינו בכלל מורה לפני רבו. וע' שו"ת הרשב"ץ ק"א וראה בפי' ר"ג מאה"ג לבבורות ל"ו א ד"ה א"ל לא שכ' דלא רצה להורות הלכה לפני רב גמליאל, והיינו לו מדברי רבו ועמש"כ בס' יסוד המשנה ופריטה ביחודים ז

יד. שם בתוס', דאפי' ביעותא בכותא כו', עם בוסקוביץ בס' שושן עדות לעדיות בפ"ה מ"א (בהה"ס ובקונטרס אחרא דרב שבשו"ת מצפה אריה תגינא בא בלחם משנה לרמב"ם הל' ת"ת אות ד שכ' שמעתי מהכם ז הזה ליכא מורה הלכה בפני רבו מפני שאנו לומדין ז והמה הלמודים וראה שו"ת מהרשדים הרם סי' א ש בארחות חיים הל' ת"ת סי' כ"ד הר"מ רבו של רבינו יונה שמואל מאיורה כתבו באגרותיהם מיום שגלינו מארצנו מקרסנו ונשתבשו הארצות ונתמעטו הלבבות אין לומר רבך כמוהו שמים וכל הרוצין שחייב התלמיד לרבו ו הספרים ההבורים והפירושים הם המורים לנו וחכל ב השכל והסברא כו', וראה שו"ת הרמ"א ס"ס כ"ד שה לקרוא מורינו אלא כשראוי לכל, ואחרי שנדפס הש"ע המשה הקיל לתת מורינו למקבוע הלבותי אחד ע' יו"ד סע' י"ד.

מו. כנגד מחנה ישראל, בס' זרע ברוך (חנוכה) וישארו שני אנשים במחנה ויתנבאו במחנה דלכאורה ה במחנה" מיותרת, אלא שהדגיש הכתוב דקפידת יהוש שנתנבאו בתוך המחנה. ובערל"ג כ' אע"ג דהמחנה ג' מ משה חנה במחנה לויה שהיה באמצע מחנה ישראל וא"כ היה רק פרסה וחצי אל משה, וא"כ מה צ"ל רבותא דו וי"ל דשם היה כל מבקש ה' כתוב כשנטה משה אהלו המחנה, אבל אחתי צ"ע שהרי הרחיק מן המחנה לא היה אמה שהיא שיעור מיל וא"כ כל מחנה ישראל היה בתוך ז מלבד מאשר הנו במיל האחרון, ואולי מדכתיב היה כל כל דייקא משמע מכל ישראל כולם גם הדרים בשטח הו בכלל.

נז. תוד"ה רבי הזייה גרפינן ולא ר"ח כו', כ גדולות הל' סוטאה (ס"ה א) רבי חזייה כו', וע' צפנת פע הל' איסורי ביאה פ"ט ה"י ולפלא של הכעדני יו"ט לד קמנות הי' סוטאה סי' א אות כ' עיין שם.

יז. א-ל לא בן איש פלוני כהן אתה כו', ע' מג דלאפרושי מאיסורא צריך לגלות דעתו מהרה כדי כ מאיסור אלא שמ"מ ראוי לו שלא לומר כן במוחלם אלא האיך אתה עושה דבר זה והלוא דבר זה יש בו איסור כו שא"ל ולא בן איש פלוני סהן אתה כו' ומשמ"כ לק' פ

יח. אבוהו דההוא גברא נכה עינים הוה בגרושה כו', מלה"כ בראשית ל"ט ז ותשא אשת אדוני אל יוסף ובו', ובבר' פע"ח ר' ישא עיניו כו' אמר יוסף עינו רמה שלא יתלה עיניו דיבים את אמא כו'.

יט. דא"ל ר' יוחנן לרב שמן, בדק"ס אות ר' שמן בר אבא וע' לק' י"ד א דר"י הוה מעשר עליה ד אבא דלא הוי גביה דליסמכיה כו', וע' במאירי שכ' יש

ד יאסור לאדם להורות (ג) לפני רבו [ז] לעולם
וכל המורה לפניו חייב מיתה:

הגה ד ואפילו נטילת (ד) רשות לא מהני חוץ (ב) שלא פרסאות
אם הוא רבו מובהק (כ"י בשם תוס' ס"ק דסנהדרין ומהרי"ק שורש
ק"ע ותנודה שם וסמ"ק סוף עשין י"ג בשם ר"י ופרק אע"פ):

פרסאות. נלמד ממתנה ישראל
שסיה כשיעור זה וכתיב וסיה
כל מבקש ה' יבוא אל משה:
וזיל

ב [א] חייב כו'. מתני' סוף כריתות: [ב] אביו כו'. רש"ד דב"מ: [ג] אבל כו'. קידושין ל"א ב' כי הא דמר בר"א כו': [ד] איהו כו'. כמ"ש בפ"ד ת (ל"ז כ') והרולק על ישיבתו כו' והייטו בכה"ג: [ה] שלא כו' אע"פ כו'. כמ"ש

פתחי תשובה

ב (א) בכבוד רבו. עיין בתשובת רדב"ז סימן ד"ש שכתב כמי שעלה רבו עליהי לקרות בתורה ליט רשאי כתלמיד לישות כוח כתלים דאיכא זילותא לרבים אם קראתו לא יעלה דמוסר שיבא עשה דכבוד תורה וידאה מה שאמרו מי שקורין לקרות ואינו עולה עליו הכתוב אומר כי דכיון דמשום כבוד רבו עביר ליכא כתורה ואם מה שקראו לרבו עליהי ליט לכבוד הרב כמו שיבא ליט ויוצא פטיטת ואם רבו נתן לו רשות בכל גוונא מייב לפנות מכ"ד ס"ם: (ב) מחבר לחלק. עיין בנ"ת רדב"ז בחדשות סימן מ"ה. ועיין בתוספות יומ"ד מ"ח סימן ה' שנדול אחד מחבעם ית עשרה מרבים בענין זה. ועיין בתשובת חות בשני סימן ד' שנדול אחד מחבעם על הבנתו על גדולי הקדשונים ומה גם לומר דאיתחמיע לה דברי הש"ם והפוסקים ב לו אחין ע"ז להתרעם כי כן מלים בתחבריס שבכל דור ודור אלא לשון נקיה ודרך כבוד לומר דבלותה שנה נשמע ממנו הרבר ים שלמיכם וזה הלשון מיוחמיקתים הוא לקוח מהש"ם שכן מצינו כמה פעמים שאמרו על גדולי האמוראים ומה שכתב הרב מהר"ם די לונחליו ן כי הסכמה היא מבע תוכיות כולנת כל הלתים ואין חילוק בין רב לתלמיד כמ"ש בפ"ד דמ"ק: (ג) לפני רבו. עיין בתשובת שבות יעקב ח"ב סימן ס"ל שכתב דלכן ראוי לכל מי שהגיע להורלה שלא יורה שום הורלה בלתי עיון תפלה

מרכבת המשנה שם בגין דמקשה שני קושיות ותירץ שם מה שאמרו ר"ל עה"ב ולפי הלשון שבגיא נראה דתיינו מקש' אלא קושיא אחת מהכרחו לדבור ס"ם ודו"ק: (שם סעיף ג') איהו חולק איך יכול לחלוק על רבו מהו שיחלוק בשם לו ראיה ברורה. תשובה. כתשובות הרי תולקים על רבם וכן בכל דור ודור ויכול לחלוק עליו בחייו בראיות ברורות דרך משא ומתן אבל לא אם מעמדו לענין שלא יענה כעבד רבו עם הכתולקים עליו בכלל זה שלא יחלוק עליו כדרך הכתולקים לגמה אם רבו אינה אומר לחלוק עליו לאחר מותו ולפשוט כפי סברתו ולעשות מעשה אף שהוא ומר אבל בהיות לעצמו לחיותיו אף שבשם כעבד רבו מותר. ולכאורה אסור לחלוק עליו לאחר מותו ולפשוט כפי סברתו ולעשות מעשה אף שהוא ומר כן ואני אומר כן שזה מבזה את רבו אבל לכתוב סברת רבו ולחיותיו ולכתוב עליו דברי עצמו ולחיותיו מותר אף שבשם מותרים. כי הרואה דברי הש"ם יבחר וכן עשו כל הראשונים ומל בתשובותיו כ"י סי' אלף תקל"ג בקיצור. ולכאורה ק"ק על מ"ש דאחר מותו לא יאמר רבי היה אומר וכו' דהרי בראש בשנה דף י"ח פניא אמר רבי שמעון אלבעה דברים היה דורש ר"ש ואין בתשובותיו כ"י סי' אלף תקל"ג בקיצור. ולכאורה ק"ק על מ"ש דאחר מותו לא יאמר רבי היה אומר וכו' דהרי בראש בשנה דף י"ח פניא אמר רבי שמעון אלבעה דברים היה דורש ר"ש ואין הדברים כו' ס"ם ורבי שמעון תלמיד רבי עקיבא וי"ל דאגד' שאני ודברי הרב"ז בהלכה למעשה שמושה נגד רבו וזה אזול לרבו ופשוט ומי לקמן סעיף ד' בהגה"ם ונאחרונים ובספר כנס"ג ובמשנות התשובות סי' מ"ג: (שם סעיף ד') אסור לאדם להורות לפני רבו וכו'. יש ליזכר לעיין בספרים קודם שיורה ולא יסמוך על הרשום מהרבו ואמרו שהמורה בפל

גליון מהרש"א

ק בין ח"ח לשם חכמים דחכמים גדולים בשם ת"ח מקרי ואינו יוצא ים מלשון רבים הל' ח"ח וע' ת' מהר"ש הלוי ר"ר ס"ם: (סימן רמ"ב ד קרובו של חכם הוא מדרבנן בב"י הו"מ ר"ס מ"ו בשם הרימב"א הא מצות עשה משמע בס"ז ח"ם רישא סי' מ"ו דדוקא אם תדהה מ"ע רכה"ת לה מ"ע אחרת ראוי. עי' ת' רש"ך הו"מ סס' מ"א מובא גם בתשובת מהר"ש הלוי סימן ח' דקשיות הש"ם ניסתר דף ס' ע"ב והא האי שיטורא כו' הייטו ראע"ם שמת הרב צריך ראוי להבין השיטורא מבית אלמנתו הרב השני שמלך תחתיו היה לו ללכת לקחת משם המעות לחלק לתלמידים: (ס"ע סעיף ב') כל הרולק על רבו. אם מחמיר בפני רבו חרבו ושמים ואפי' אינו משרם כ"כ להתיר אם לא שיש לו ראיה לסתור. יש"ש ב"ק פ"ז סמ"א מובא במנ"א סי' פ"ג סק"ב: (סעיף ג') איהו חולק על רבו כל שקבע לו מורה וישב

עצי לבונה

וכו'. עמ"ך סק"ג שכ' ומד' מהרי"ק כו' אם אתכ"כ נתחכם וכו' כ"ל דדוקא אם נתחכם אתכ"כ והוא שוה לרבו כמו כ"ל לגבי כ"י אבל בלא נתחכם לא יוכל לחלוק אף אם יש לו ראיות שבדין עמו

פנים חדשות — הלכות כבוד אב ואם וכבוד רבו ותש"ח — לקט הכמח

כמאמר לו גם כבן לא סתגבר עם אביו כשורש ונגל בכבודו. (מהרי"ם נמיד אל יורה בפני רבו ושלא נתחלים דעתו בשום דבר. (שם ל'): ה פלוגים כשרה כרי זה מותר ליבא אותה. (מהרי"ם מדינה י"ד נ"ה): בכתובים נהולה ואם יש תיקון בינו לזמן סגמרת. (שם ת"מ ל'): זה ליון. (מהרי"ל ן' מיים מ"ב ק"כ): באיזה ענין יש לתוש לנעו (שם י"ח): האומר נכנו שיבן שבר תיכה לאחיו בתנאי שלא הוציל הסמיכה עד שיגיעו לשנת כך וכך נראה דלא מהני. (שם קפ"ו): האומר (מהרי"ל לוי כ"ל): על דבר הסמיכה שנוהגים לסמוך לאיזה כתובים בתנאי שלא הוציל הסמיכה עד שיגיעו לשנת כך וכך נראה דלא מהני. (שם קפ"ו): האומר מכם שמת ל כמיון אם הוא דבר מוסכם. (מהרי"ל ן' מיים ס"ג): ק"ק קנון עניסה כן הכתב שלכם גם אחרי מות אביו וקנתה שלא תהנה ממתנים בו אין דבון עמכם. (מהרי"ם מרגליו אחד לו שנים אם ראוי להוריהו מנדולתו בעבודה. (מהרי"ם מיסרלים ב' ג' ד' ו' ס"ע): בענין העמדת רב מ' בסרבתו. (מהרי"ם כהן מ"ג מ"ו): תלמיד מכה שקבלוהו לרב ן יוסף י"ם): בענין שפוקי מבעוהו גדולה. (מהרי"ם מיסרלים ב' ג' ד' ו' ס"ע): בענין הסמכת רב מ' בסרבתו. (מהרי"ם כהן מ"ג מ"ו): תלמיד מכה שקבלוהו לרב ' שנים מיינים לנהוג בו כבוד אחר כל' שנים כנתחלה ודין הסמכון לבנות. וסרבה דברים כמנין וכ"כ מהרי"ל לוי סי' ל'. (משפט נדק פ"מ):

אשל אברהם

לו. נשבע לעלן לא"ל ואכיו מוחה בו מ"ע לשמוע אליו הסוכת ב"י סי' ל"ד ע"ם: (סימן רמ"ב סעיף ל') שרוב חכמתו ממנו. עיין מסונת ר"ל דמשיק דמי שלמד רוב חכמתו ממנו ובשנם לבדתו וקרא שאינו מבאחה. ואל"ל אלא שעשק ממו בלוחות אלמיד מייב בכבודו וקיבה והיזור ושלא להורות חוץ ג' פרסאות אלו אבל אחרת אבינו קודמת ואם לא למד לפניו אלא בחקרתי מותר להורות לפניו אלא שנוסג בו כבוד ואל"ק עליו קרא שאינו מבאחה אלא כשעושה מדרך תמידות ע"ם:

12

ריב מיל (ז) מותר יא [יא] יג אע"פ שנטל רשות מרב (ח) אחד לא סני עד שיטול רשות מכל רבותיו המובהקים:

הגה יב והלי מובהקים לא מייני כשאר רבו מובהק שרוב חכמתו ממנו דא"כ לא אפשר להיות לו הרבה רבותיו מובהקים (ט) אלא ר"ל תלמיד גמור לאפוקי תלמיד חבר [יב] דהיינו שנתגדל בתורה ונעשה חבר לרבו דהיינו שהוא קרוב להיות גדול כרבו (מהרי"ק שורש ק"ע וכ"י בשם

דלחפילו למד רוב חכמתו ממנו אם אח"כ נתחכם כמותו הוי תלמיד חבר וי"ל גם הרמב"ם מודה לזה וז"ל שם ולא עוד אלא אפילו למדו וגם סמכו אם לבסוף נתחכם כשמך יכול לחלוק עליו ולהורות בפניו אפי' בהלכה למעשה שהרי דבר פשוט הר"ל היה תלמיד גמור דרבי יוחנן

ולדמסיים עד שיטול רשות מכל רבותיו חבר כתב גם מהרי"ק דהני בשילה כמהרי"ק שם דאם יש לו רב א' מובהק ז"ל לריך שיטול רשות מרבו המובהק: ולא ר"ל כו'. נראה מדברי הרב דלשבח נתו ממנו כל שלא נתגדל להיות קרוב לרבו מ"ש דא"כ לא אפשר כו' אלמא דבלא למד פ"ש מיקרי תלמידו וכן משמע ממ"ש אח"כ דלשבח הראשונה אפילו אין רוב חכמתו פע"ד אין הדבר כן אלא הרמב"ם ומהרי"ק ופיה כתב בדרים התשובה וז"ל אמנם דוקא ב לאחלי גאון ור"י ור"מ בן מיימון ור"י שמקו בולם בר' יודא דשוק אלו מליאות שרוב חכמתו ממנו אבל אין רוב חכמתו בכוד רק לענין קריאה שקורא עליו כעל ויו כמ"ש הרמב"ם וטור י"ד (כדלקמן ס"ל) ע לו מדרש לעלמו וכן הני שב' הרמב"ם המהרסר אחר רבו כו' עכ"ל כל הדברים רוב חכמתו ממנו כדמשמע בהדיא מתוך

ביאור

ג כו'. דבסנהדרין ח' ב' אמרינן ותניא תלמיד אל יורה ן לתורות בלתי רשות ומפרש הרמב"ם דשם בקביעות ה שנה נורו כו' דעובדא דתנחום באקראי היתה כמ"ש אמר עד שיטות כמ"ש בעירובין שם לא אורי בשני כו' ו ג"כ קושית הרמב"ם מרפ"ל דעירובין דרב המנונא לא א משום דרבו מובהק הוי ור"ה הוי רחוק משם יותר מג' ל וא"ל ת"ח אנא הלא"ה אסור ובבל רחוק הרבה מר"א שנתחייב מיתה חוץ לג' פרסאות משמע הא מאיסור וך ג' פרסאות אפי' רשות לא מהני [ח"ש בהג"ה ואפי' כי כתבו דמהני אלא דלא מסתייגא מילתיה ואפשר ה דרבה רבו מובהק היה. אבל בעירובין שם תירצו חשוב בפניו וע"ז אמרו בפניו אסור ותייב מיתה ולכך ג שהיה רחוק ג' פרסאות ומ"ש שלא בפניו אסור ואין בר תוך ג"פ אסור וזהו דאמרינן בסנהדרין ותניא תלמיד ג מותר כו"ל וכמ"ש בעירובין שם ומ"ם אף תוך ג"פ שרבו מובהק ועכרא"ש שם וז"ש בש"ע ו"א דתלמיד פ' ק"א סתר דבריהם דהא בסנהדרין שם ותניא

באר היטב

זהני אפי' תוך ג' פרסאות. ס"ך: (ה) ממש. ויו כלומר דלפניו ממש אפי' תלמיד חבר אסור. ' אז כיוס השוק של כל מכוע אבל ביוס השוק ך: (ז) מותר. משמע אפי' בלא נטילת רשות נטילת רשות ועיין במהרי"ק סימן ק"ע בהאריך אחר. כתב הש"ך דלתלמיד גמור קאי אבל טילת רשות מרבו ומשמע עוד שם דאם יש לו מובהקים לריך שיטול רשות מרבו המובהק: ר הרב נראה דלשבח זו אפי' לא למד רוב חכמתו

נליון מהרש"א

: אחר לדרוש באתריה בהג"ה לקמן ס"ם רס"ה קבלת רב ברוב והוב בנין ת' כנסת יחוקאל:

ס' אע"פ אמר הני כו' לא מכוס דמיתי בלפקיותא אלא הכוס דלא אסתייעא מלתא. הכוונה דלא מכוס מיתי כאפקיותא להוד הוא אלא גם

רוכין דכשלון מהתלמיד אלא סתם הלכה לגר שלא לעשות מעשה כאותה שעה מותר ע"ש וז"ל בתוס' ובאתרוניס: למד הלכה אחר אסור להורות לפניו הרב זקן אחרון כו' ע"ל ע"ש

עצי לבונה

וזה"כ והוא ולומר דר"ל לא היה חולק אלא מכבודה לכך בני נתחכם דוקא אבל בחכמה רחוקה אף אלא נתחכם אח"כ ומסיק דא"י לתלוה אלא בשילת רבות אז אמת ואף בחכמה רחוקה לא מהני ומ"ן ר"ב בהתריך בזה:

13

כנסת הגדולה

שדבר זה צריך שיקון לשכרם הגרייתא וספוסקים דבסוף ר"ב תורם אומ' הריני כפרת משכבו ואחר ר"ב ז"ל אומר אני דס"ל דקן גרייתא מיתניא בחכיו ודבו אבל לא בשאר חכמים ואחרי שבעלי התלמוד בסיו מזכירים לאחיהם ולהם היו מזכירים אותם כמו דאמרי בגרייתא ומסדר התלמוד שלא נתחייב בזה אלא היו אחיו או רבו סדרם בשמם ובגלא ז"ל אך קשה שאי"א שמסדר הסלמוד לא אמר דבר בשם רבו ואין לא כתב הכ"מ אם היה תוך י"ב חדש אז ז"ל לאחר י"ב חדש ואם נאמר דס"ל דקן בריתא מיתניא דוקא בחכיו אפשר

ברבי יוסף

סה נאין פותח הספר שלפניו קרוב ליכנס בסוג מורה הלכה במקום רבו: הרב שבות יעקב בתשובה בח"ב סימן ס"ד וכתב שכן קבל מרבותיו שראוי לבל מורה שלא יורה בלתי עיון תחלה בספר: אפילו מכם מופלג הסופק על הוראתו לקבל אפי' בהוראה שקבל לספר ביבא מים תילוק בין הסמאלין והורה ולית ליה רבה למשלל ולא בחול נזוף בידי שמים ויש לחלק וכו' מהרש"ל בספר יש של שלמה פרק סנהדרין סי' י"ג וכביאו שרב בעה"ג. ועמ"ם בעניותיו על זה בח"מ סימן י' לות ד': בשיש חכמים בעיר אף שאינם חכמי הקבל לריך לימלך עמהם כי סיבי דימתי שיבה מבטרת מהר"ם ן' חביב בספר עזרת בנים בניאודו ס"ק קי"ח ומדברין משמע דזה לפנים מבורם הדין הרבי כתב כי סיבי דמתי שיבה וכו' אבל אלא בריים ילה רבי' לי דמיובת הוא והבי הקטי דבבי הריב"ש בתשובה בי' בע"ח בח"מ ס"ם: כתבתי בם רבי אליעזר בתחת בין דינא דתלת ראויה לחורה ומתונים בדין לא לריבי מתונת תייב לימלך בשאר חכמי העיר בל': זה מנהג פשוט בבריבי ועיירות גדולות ואליתי לאר"ן בב"י בסי' זה דמייתי ובובלמי פרק בל היד דרבי חגיגא היה מור' ולא הי' מלוף לרבי יוחנן ול"ל עמיה חד זמן נהגו עמיה אמרי' מה תמא רבי מבבתא ענן יומא דין אחר לוחייתי עלי אם לא בל מעבה ומעבה בבייתי מוליא אם לא שמעתי אותו מרבי ולהלה בבעות ראתי ולעבה ג' פעמים ואך מוכרח לא אתא קומי רבי אלא תרין זמנין בגין בן לפסקין

שיורי ברכה

אלינא דב"ע לרבים בתב דעתו ואין בו מבוס מורה הוראה ובדיין לריך להתיבב בדבר. הרב המוכר בתשובה

הגר"א

תלמיד כו' משמע סתם תלמיד ואפי' תלמיד גמור וכן הקשו תוס' שם בעצמן דהא ממשה גמרינן בג"ל אלא דחוץ לג' פרסאות מותר מדינא ומ"ש בעירובין שם בפניו ממש שלא בפניו תוך ג"פ וקושית תוס' אינה מוכרחת דלרבותא קאמר רחוק ג"פ ומ"ם משום גזירה אסור אף חוץ לג"פ כמ"ש ברב ורבב"ח ח"ש שם וכיון דגמר ל"ל רשותא משמע דמדינא היה מותר אע"ג דתלמידים גמורים היו וג"מ דתוך ג"פ דאסור מדינא אע"ג דנטל רשות מרבו אחר לא מהני אבל חוץ לג"פ דרק משום גזירה מהני מרב אחד וכ"כ הראב"ד וכ"כ הריב"ש בשמם בסי' רע"א וב' דת"ח אפי' בתוך ג"פ מותר לגמרי ומוכרח הוא לשיטתו דהא בעירובין מדינא קאמר דר"ה לא אורי בחתתא כו' וע"כ תוך ג"פ הוה ואפ"ה אורי בשני דר"ח וכ' שם וז"ש רש"י בסנהדרין ב"ע א' ד"ה בי דינא כו' דר"ח ת"ח הוה כמ"ש בעירובין שם ור"ח אורי כו' ותוס' בסנהדרין שם ד"ה כגון חלקו על רש"י כשיטתם וז"ש בהג"ה וכ"ז ברבו כו' שגם לשיטת הרמב"ם כן הוא דמפרש בפניו ממש כמ"ש וכל הסורה כו': [ט] וי"א דמ"מ כו'. בעירובין שם רבינא הוה יתיב כו' ורבינא ת"ח הוה וכתב וי"א דב"י כתב דמדברי הרמב"ם שכתב בר"א כו' דת"ח אף בפניו מותר ולתא כנ"ל ואף שריב"ש שם רצה לתרץ דאפשר דשמתא שאני שהוא שורות יתידתא ושד כו' דבריו דחוקים: [י] וי"א דוקא בדגיל כו'. כן ת"ש שם קושית תוס' הנ"ל מהא דעירובין דשם מיירי בדגיל. אבל מ"ם הדיא דסנהדרין דרב ורב"ח לא מיתרצא: [יא] אע"פ כו'. דמסתמא ר"ח ורב המנונא ורבינא ה"ל רשות כו' ע"ש: [יב] דהיינו שנתגדל כו'. ערשב"ם

פתחי תשובה

בספר. כי רבותינו כן כן הסכימים אחר שנתפשטו בקרב ישראל וסמך לדבר אז לא אבוש בהביטי כו' וכל מן דין ראוי לעבות כן במקום שאין בני תורה אלא יחידו כו' ע"ם וכ"כ הגאון בעל פרי מגדים בהקדמה בספר על או"ח וע"ם סדר סעודות הוראות או"ח בתרוכות: (ד) יאם הוא הרחק פרבו. עיין בתבו' בית יעקב כי קמ"ל בנבתחכן בדין בתחור להורות לפני רבו תוך ג' פרסאות אם היה רבו חוץ לג"פ והוה הוראה בהכשר הבתחה ולא"כ בא בתוך ג' פרסאות ובנתחה קיימת אי תייב לבטול לת רבו אם מסכים להוראתו ואם אינו מוחל אי נימא דהוי כמורה הוראה לפני רבו אז נימא דיון בבבר היתה הוראתו בדין דיון ברבו היה אז חוץ לג"פ ח"ל לבטול ובמיא דאיה מדברי התוספות בסנהדרין דף ס"ו דאם גמר הוראה בבייה רבו חוץ לג"פ ח"ל לבטול אבל אם בתחלה הוראה בגון שהוא עובה ונוחן בהוראה מדיון אף שיודע לחיבן הדין עמה אודע לו שבא רבו תוך ג"פ אסור להורות בלי שאלה לרבו ובוב לידד לחתיר בזה לפי הטעם שלמדנו בגמ' מבוס דלא אסתייעא מלתא להורות בהלכה ובכה"ג לא שייך זה שיודע הדין על הוריו קודם שנודע לו שבא רבו אסתייעא

עצי לבונה

וזה"כ ודוקא לומר דר"ל לא היה חולק אלא מבכרת לכך בני נתחכם דוקא אבל בחכמה רחוקה אף אלא נתחכם אח"כ ומסיק דא"י לתלוה אלא בשילת רבות אז אמת ואף בחכמה רחוקה לא מהני ומ"ן ר"ב בהתריך בזה: